

«گزارش مورد»

گزارش یک مورد بروز ناهنجاری مادرزادی در انتهاها در مادر دچار عقرب گزیدگی

زینب محقق¹، دکتر پروین عابدی^{2*}

1- BSc دانشجوی کارشناسی ارشد مامایی، گروه مامایی، دانشکده ی پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور

اهواز، ماما در شبکه ی بهداشت شهرستان دهدشت، استان کهگیلویه و بویراحمد، ایران

2- PhD، تغذیه ی جامعه، استادیار دانشکده ی پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، ایران

چکیده

ناهنجاری در اندام ها به دنبال عقرب گزیدگی به طور بسیار نادر گزارش شده و کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. در این گزارش موردی، ما به شرح عقرب گزیدگی در اوایل بارداری در یک مادر باردار می پردازیم که توسط گونه مزوبوتوس اوپیوس در اوایل بارداری مورد گزش قرار گرفته بود. نوزاد با ناهنجاری در دست چپ به صورت آمپوتاسیون انگشتان دست به دنیا آمد. مکانیسم ایجاد این نوع ناهنجاری توسط عقرب گزیدگی مشخص نیست.

کلید واژه ها: عقرب گزیدگی، ناهنجاری انتهاها، سه ماهه ی اول

*نویسنده ی مسئول:

دکتر پروین عابدی، گروه مامایی،

دانشکده ی پرستاری و مامایی،

دانشگاه علوم پزشکی جندی

شاپور، اهواز، ایران،

تلفن: 09163132793

پست الکترونیک:

parvinabedi@ymail.com

تاریخ پذیرش: 90/1/27

تاریخ دریافت: 89/11/17

مقدمه

50 گونه برای انسان بسیار خطرناک هستند. عقرب گزیدگی موجب بروز علائم مختلفی در فرد قربانی می شود. این علائم از واکنش های خفیف پوستی تا واکنش های عصبی، تنفسی و کلاپس قلبی - عروقی متفاوت هستند. در اغلب موارد عقرب گزیدگی منجر به بروز علائم خفیف پوستی که با استفاده از ضد دردها، آنتی هیستامین ها و مراقبت های حمایتی برطرف می شود، می گردد(1).

عقرب گزیدگی به عنوان یکی از مسائل مهم بهداشتی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته مطرح است. به ازای هر نفر که در اثر نیش مار می میرد، 10 نفر به علت عقرب گزیدگی جان خود را از دست می دهند (1). عقرب گزیدگی بعد از مار گزیدگی مهمترین عامل ایجاد مسمومیت است. علائم کلینیکی عقرب گزیدگی و نتایج آن در قربانیان، بستگی به گونه ی عقرب دارد (2). از میان 1500 گونه عقرب در نقاط مختلف دنیا،

شکل 1: عقرب گونه ی مزوبتوس اوپیوس (برگرفته از اینترنت - سایت گوگل)

بارداری در بیمارستان امام خمینی دهدشت از توابع استان کهگیلویه و بویر احمد- ایران به دلیل عقرب گزیدگی در اردیبهشت 1386 بستری شد. در موقع بستری، بیمار از درد در ناحیه ی گزش (واقع در کمر) و خارش شاکی بود. در معاینه ی فیزیکی میزان درجه حرارت 38 درجه سانتی گراد بود. پادزهر و آنتی بیوتیک از نوع سفالکسین برای بیمار تجویز شد. هیچگونه انقباضی در رحم دیده نشد. در سونوگرافی انجام شده، جنین و جفت طبیعی گزارش شد. در تست های آزمایشگاهی، CBC طبیعی بود اما در تجزیه ی ادرار 20-18 عدد گلبول قرمز مشاهده شد (+3). وی در بیمارستان به مدت 5 روز تحت نظر قرار گرفت و سپس مرخص شد. تاریخچه ی مامایی این زن شامل سه زایمان طبیعی بود. مراقبت های

گونه ی مزوبتوس اوپیوس (شکل 1) نقش مهمی را در 43/6% عقرب گزیدگی ها در جنوب غربی ایران (کهگیلویه و بویر احمد) دارد (3). علائم سیستم خودکارو اثرات موضعی که با درد شدید، پرخونی ناحیه ی گزش، ورم، سوزش، خارش، بی حسی و ادم در افرادی که توسط این عقرب گزیده می شوند دیده می شود(4). در این گزارش موردی، ما به گزارش یک مورد عقرب گزیدگی با گونه مزوبتوس اوپیوس در اوایل بارداری که منجر به نقص عضو از نوع گانگرن انگشتان دست چپ شد می پردازیم.

گزارش مورد

یک زن 37 ساله با حاملگی چهارم، دارای سه بچه ی زنده که به طور طبیعی به دنیا آمده بودند در هفته 10

گرم به دنیا آمد. ناهنجاری در دست به صورت آمپوتاسیون انگشتان دست چپ مشاهده شد (شکل 2). هیچگونه ناهنجاری دیگری در سایر اعضا دیده نشد. بیمار بعد از یک روز بستری از بیمارستان مرخص شد. در چهار سالگی این دختر بچه مورد بررسی قرار گرفت و هیچگونه ناهنجاری در سایر اعضا بدن دیده نشد (عکس شماره 2)

شکل 2: تصویر دست و آمپوتاسیون انگشتان دست یک دختر چهار ساله با عقرب گزیدگی مادر در سه ماهه ی اول بارداری (عکس تهیه شده توسط پژوهشگر)

شد. افزایش سطح TnF منجر به بروز اختلال در الکتروکاردیوگرام (علائمی شبیه به انفارکتوس) و تغییرات هیستوپاتولوژیک شدید (نکروز و لیز عضله) به صورت قابل توجهی بالاتر از خرگوش هایی بود که عقرب گزیدگی نداشتند (6). در تحقیقی که ابراهیم و همکارانش در برزیل انجام دادند، مشخص شد که عقرب گزیدگی با گونه ی L quinquetriatus منجر به سقط در سه ماهه اول بارداری می شود (7).

گونه ی L quinquetriatus موجب افزایش قابل توجه در تواتر و شدت انقباضات عضله ی رحمی در خرگوش می گردد (8).

در یک تحقیق، پژوهشگران دریافتند که علائم گزش عقرب در زمان بارداری مشابه زمان غیر بارداری است. دو نفر از زنان باردار دچار درد شدید لگنی شدند و یک نفر

دوران بارداری در حاملگی حاضر، کافی بود. مجدداً سونوگرافی در هفته 20 بارداری انجام شد. هیچگونه یافته ی غیر طبیعی به جز وجود یک هماتوم کوچک در پشت جفت گزارش نشد و به بیمار توصیه شد که استراحت کند. میزان مایع آمنیوتیک طبیعی گزارش شد. در هفته ی 38 بارداری این زن به دلیل شروع دردهای زایمانی به بیمارستان مراجعه کرد و بستری شد. زایمان به صورت طبیعی انجام شد. یک نوزاد دختر با وزن 2900

بحث

تحقیقات علمی که ارتباط بین عقرب گزیدگی و ایجاد ناهنجاری را در جنین گزارش کرده باشند بسیار اندک هستند. اگرچه داستان های زیادی در ارتباط با عقرب زدگی و ایجاد ناهنجاری در جنین گفته شده است اما فقط چند گزارش علمی در این خصوص وجود دارد. به صورت نادر عقرب گزیدگی در دوران بارداری ممکن است منجر به عوارض جانبی خطرناکی در جنین و مادر باردار شود (5).

در تحقیق علمی که زائرزاده و همکاران، با هدف بررسی تاثیر سم عقرب گونه ی مزوبتوس اوپیوس بر روی خرگوش انجام دادند، نتایج نشان داد که مارکرهای نکروز بافتی و افزایش سطح فعالیت TnF (فاکتور نکروز بافتی) در سرم خرگوش گزیده شده توسط عقرب دیده

گونه ی *Amoreuxi* به سرعت در جنین موش جذب می شود به خصوص اگر در روزهای 9-11 حاملگی تزریق شود. نقایص ستون مهره ها و کاهش وزن در بسیاری از جنین هایی که زنده ماندند، دیده شد (12). در دیگر مطالعات سم گونه های مزوبتوس (*Mesobuthus*)، تیتیوس (*Tityus*) و لیوروس (*Leiurus*) موجب ایجاد علائم شدید قلبی - عروقی شده است (13). با توجه به بررسی تحقیقات مطالعات دیگران در مورد عقرب گزیدگی و گزارش مورد حاضر، پژوهشگران وجود ارتباطی میان عقرب گزیدگی و ایجاد نقایص جنینی در سه ماهه ی اول بارداری را دور از ذهن نمی دانند.

نتیجه گیری: عقرب گزیدگی در اوایل بارداری منجر به ایجاد انقباضات رحمی و یا سقط و در اواخر بارداری با مرگ جنین ارتباط داشته است. این گزارش یک مورد بسیار نادر از عقرب گزیدگی در سه ماهه ی اول بارداری و وجود نقایص ساختمانی به صورت آمپوتاسیون انگشتان دست چپ است، که به تحقیقات بیشتری برای تایید رابطه ی علت و معلولی نیاز است.

تقدیر و سپاس گذاری: از کارکنان بیمارستان امام خمینی (ره) دهدشت که در جمع آوری اطلاعات از پرونده ی بیمار با ما همراهی نمودند تشکر می نمایم.

دچار خون ریزی واژینال شد. اگر چه نتایج تست های آماری مبین تغییرات معنی دار نبود، پژوهشگران نتیجه گیری کردند که سم عقرب ممکن است موجب ایجاد انقباضات رحمی و زایمان قبل از موقع شود. همچنین سم عقرب ممکن است موجب اختلال در تکامل جنین شود. این اثرات در سه ماهه ی دوم بارداری بارزتر بودند (9).

ماری و ابراهیم در پژوهش خود دریافتند که رحم موش باردار در اوایل باردای نسبت به سم عقرب بسیار حساس تر است. آن ها توانستند که میزان 5- هیدروکسی تربیتامین را در گونه ی *L quinquestratus* شناسایی کنند و معتقدند که این ماده می تواند موجب ایجاد سقط در سه ماهه ی اول بارداری در انسان شود. نتایج پژوهش گران این بود که زنان بارداری که توسط گونه ی *L quinquestratus* در سه ماهه ی اول بارداری گزیده می شوند باید توسط پادزهر و آنتاگونیست های 5- هیدروکسی تربیتامین درمان گردند (8).

مطالعات دیگری در مورد تاثیر سم عقرب بر رحم و جنین موش های آزمایشگاهی صورت گرفته است. سم گونه ی *Buthus occitanus* حاوی یک پپتید به نام برادی کینین است که موجب ایجاد انقباض در عضلات رحم موش آزمایشگاهی می گردد (10). سم جدانشده از گونه *Tityus serrulatus* حاوی T1 موجب ایجاد انقباضات در عضلات رحم موش می شود (11). سم

References

منابع

- 1- Jahan S, Mohammed Al, Saigul A, Abdul Rahim Hamed S. Scorpion stings in Qassim, Saudi Arabia--a 5-year surveillance report. *Toxicon*. Aug 2007;50(2):302-5.
- 2-Shastri V, Das G, Gaur A, Shingwekar A.G. Scorpion sting in children-our experience. Department of Paediatrics, Kamla Raja Hospital, G.R. Medical College & J.A.Group of Hospitals, Gwalior India. 2009.
- 3- Azizi K, Shahraki GH, Omrani M. Determination of the fauna and sex ration of scorpions from villages and suburbs of Kohgilouieh and Boirahmad province. *The Journal of Yassuj Medical University in Iran*. 2001; 21(2):7-9
- 4-Ozkan O & Kat I. Mesobuthus eupeus scorpionism in Sanliurfa region of Turkey. *J Venom Anim Toxins inclTrop Dis*. 2005; 11(4)
- 5-Langley RL. A review of venomous animal bites and stings in pregnant patients. *Wilderness & Environments Medicine*. 2004' 15(3):207-215.
- 6- Zayerzadeh E, Koochi MK, Zare Mirakabadi A, Purkabireh M, Kassaaian SE, Rabbani SH, Sotoudeh Anvari M, Boroumand MA, Sadeghian S. Cardiopulmonary complications induced by Iranian Mesobuthus eupeus scorpion venom in anesthetized rabbits. *J Venom Anim Toxins inclTrop Dis*. 2010;16(1)
- 7- Osman OH, Ismail M, El-Asmar MF, Ibrahim SA. Effect on the rat uterus on the venom from the scorpion *Leiurus quinquestriatus*. *Toxicon*. 1972;10:363–366.
- 8- Marei ZA, Ibrahim SA. Stimulation of rat uterus by venom from the scorpion *L. quinquestriatus*. *Toxicon*. 1979;17:251–258
- 9-Ben Nasr H, Hammami TS, Sahnoun Z, Rebai T, Bouaziz M, Kassis M, Zeghal M. Scorpion envenomation symptoms in pregnant women. *J Venom Anim Toxins inclTrop Dis*. 2007; 13(1)
- 10- Meki AR, Nassar AY, Rochat H. A bradykinin-potentiating peptide (peptide K12) isolated from the venom of Egyptian scorpion *Buthus occitanus*. *Peptides*. 1995;16:1359–136539.
- 11-Mendonca M, Da Luz MM, Freire-Maia L, Cunha-Melo JR. Effect of scorpion toxin from *Tityus serrulatus* on the contraction of the isolated rat uterus. *Toxicon*. 1995;33:355–361
- 12-Ismail M, Ellison AC, Tilmisany AK. Teratogenicity in the rat of the venom from the scorpion *Androctonus amoreuxi* (Aud. & Sav.). *Toxicon*. 1983;21:177–189
- 13-Amaral CF, Lopes JA, Magalhaes RA, de Rezende NA. Electrocardiographic, enzymatic and echocardiographic evidence of myocardial damage after *Tityus serrulatus* scorpion poisoning. *Am J Cardiol*.1991;67(7):655-7